

РЕАЛІЇ ВЗАЄМОДІЇ РИНКУ ПРАЦІ ТА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Розглянуто можливості взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг України. Досліджено сучасну ситуацію ринку праці, загальні очікування роботодавців від молодих спеціалістів, недоліки системи освітнього процесу та можливості їх подолання, а також визначено найбільш затребувані на ринку праці спеціальності.

Формування конкурентоспроможної економіки, загострення конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках потребує від кадрів більш високого рівня кваліфікації, здатності до ризику генерування нових ідей і прояву творчості, готовності до змін та збільшення відповідальності. У цих умовах особливо зростає роль навчальних закладів та якості надання освітніх послуг.

Проблему взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг розглядали у своїх працях вітчизняні вчені, такі як Н. Анішина, О. Балакірева, С. Бандур, Д. Богиня, І. Гнибіденко, А. Колот, Е. Лібанова, О. Новікова та ін. Вченими було висвітлено різноманітні проблеми управління якістю освітніх послуг та гармонізації ринків освітніх послуг та праці: державне регулювання, стратегічне планування, формування партнерських відносин, модернізація освітніх програм та системи освіти загалом.

Питанням розвитку освітніх послуг відповідно до вимог ринку праці останнім часом приділяється значна увага. Однією з проблем успішного функціонування механізму забезпечення економіки новими кадрами є відмінність інтересів бізнесу, держави та навчальних закладів. Це приводить до відділення ринку освітніх послуг від ринку праці. В підготовці кадрів навчальні заклади орієнтуються на запити абітурієнтів а також їх батьків, а не роботодавців. Розбіжність рейтингу популярності спеціальностей з розподілом гарантованого працевлаштування призводить до того, що абітурієнти при виборі навчального закладу мало враховують фактор подальшого працевлаштування [1, с. 45].

Складна соціально-політична ситуація в Україні, бойові дії на Донбасі та економічна криза не могли не позначитися на ринку праці. Згідно з даними Держкомстату, станом на 1 січня 2016 року чисельність безробітних становила 490,8 тис. осіб. З них отримують допомогу по безробіттю 398,2 тис. осіб (дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини зони проведення АТО).

За даними сайту з пошуку роботи work.ua, в 2014 році кількість розміщуваних вакансій скоротилася на 16,4%. При цьому чисельність претендентів зросла на 300 тисяч осіб. Як результат – конкуренція за місце роботи виросла, хоча зарплати залишилися на колишньому рівні.

При цьому, сьогодні підприємства, насамперед, звертають увагу на розумові навички претендентів – креативність, здатність аналізувати інформацію, системність мислення, здатність до самонавчання тощо (54%), особистісні якості (стресостійкість, гнучкість, ініціативність, відповідальність тощо; 51%), рівень розвитку практичних навичок за фахом (47%) і рівень розвитку загальних комунікативних навичок (спілкування, ведення переговорів, розв'язання конфліктів, роботи в команді, роботи із клієнтом тощо; 37%). Лише 13% підприємств вважають дуже важливими такі фактори, як наявність додаткової освіти (тренінги, курси тощо), 21% – наявність досвіду роботи під час навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ), 20% – ВНЗ, який закінчив молодий спеціаліст. Тобто претендент на ту чи іншу посаду має, насамперед, демонструвати загальні розумові здібності та фахові знання, а досвід роботи (особливо не за фахом) та диплом при цьому стають другорядними.

Як зазначають роботодавці, більшість основних недоліків випускників, з якими зіштовхуються компанії це відсутність практичних знань та уявлень про роботу в компанії, брак знань за фахом або загальноосвітніми предметами – експерти пов'язують із недоліками в системі освіти. Застаріле обладнання, відсутність у самих викладачів практичного досвіду роботи, формальний підхід до проходження студентами практики – такими бачать експерти основні причини наявних проблем.

Крім відсутності практичного досвіду, викладачі ВНЗ часто не мають і доступу до інформації про зміни і новинки у сфері їхніх інтересів. На відміну від студентів, викладачі частіше не мають доступу до сучасних програм і технологій, не вміють користуватися інструментами пошуку, просто не мають комп'ютера (особливо в регіональних ВНЗ).

Відповідно, необхідні зміни, на думку експертів, – це збільшення практичної складової в освітньому процесі і відновлення матеріально-технічної бази ВНЗ. Більшість експертів можливість таких змін бачать у поглибленні співробітництва між ВНЗ і бізнесом: залученні співробітників компаній до читання лекцій і семінарів, проведення практики для студентів і викладачів на базі компаній. ВНЗ повинні надати більше можливостей для проходження навчальної практики в компаніях, безпосередньо домовляючись про це з роботодавцями.

Згідно офіційного прогнозу Міністерства економічного розвитку та торгівлі України (МЕРТУ) до 2018 року в Україні зросте попит на професії інженерів, нові кадри будуть потрібні в сфері телекомунікацій та в ІТ-секторі. Загалом, проблем із роботою не матимуть люди, які вивчають точні науки – фізичні та математичні.

В країні гостро відчувається нестача кваліфікованих фахівців-аграріїв, інженерів сільського господарства, тваринників. У беззмінних лідерах ринку праці – ІТ-фахівці та фахівці з комп'ютерного забезпечення. Серед молоді наростаючою популярністю користуються професії web-програміста та web-дизайнера: це обумовлюється широким ринком праці, який з кожним роком надає все більше можливостей.

Несподіванка 2015 року – висока потреба в кадрах, що володіють вченими ступенями з прикладних наук: ринок праці поповнився замовленнями на хіміків, фізиків, математиків. Зазвичай, ці професії залишалися аутсайдерами в нашій країні, але раптово підвищили свій рейтинг популярності у зв'язку з переходом на новий економічний рівень, потребою розвивати державне виробництво, відмовляючись від експорту через стрибки курсу долара.

Згідно з даними прогнозу МЕРТУ на 2015–2018 роки, подальший розвиток економіки призведе до зростання попиту на інженерів, спеціалістів у сфері фізичних, математичних і технічних наук, а також фахівців у сфері інформації та телекомунікації та ІТ-сектора. Також виникне необхідність у працівниках металургійної та машинобудівної сфер. Дані розроблених МЕРТУ прогнозів враховуються при формуванні держзамовлення на підготовку кадрів у навчальних закладах. Саме тому економічний розвиток країни значною мірою залежить від наявності освіченої й кваліфікованої робочої сили та технологічних удосконалень, що підвищують продуктивність праці. Аналіз особливостей функціонування ринків праці та освітніх послуг свідчить про недосконалість існуючого механізму їх взаємодії, неможливість гармонізації відносин між учасниками, що ґрунтується на узгодженні та балансі, а отже, актуалізує необхідність розроблення ефективного економічного механізму їх регулювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концептуальні засади державної політики в соціогуманітарній сфері на регіональному рівні: експертні матеріали: навч. посібн. / В.П. Трощинський, В.А. Скуратівський, П.К. Ситник та ін.; за заг. ред. В.П. Трощинського, О.М. Петрос. – К.: НАДУ, 2008. – 80 с.